

jezik. Pristaviti bi se smelo, da je žargon klatežev dokaj dobro posnet, dasi naša latovščina ni menda še nikjer kodificirana.

Ant. Debeljak.

Dr. K. Ozvald, Logika kot splošno vedoslovje. Za šole (na podlagi Husserl-Pfänderja). Tiskala in založila „Goriška tiskarna“ A. Gabršček. V Gorici 1911. IV + 136 str. Cena broš. 1-80 K.

Dasi spada logika med najbolj razvite, najsigurnejše in najdovršenejše modroslovne nauke, vendar je ne razumevajo in ne obravnavajo vsi enako. Heglova metafizična logika je sicer že pokopana, a poleg nje so se razvile in vzdržale spoznavalno-teoretična, čista, psihološka in matematična logika.

Ozvald je sestavil svojo učno knjigo logike na podlagi Husserl-Pfänderja. Husserl je prvi zastopnik čiste logike (prim. njegove „Logische Untersuchungen“, 2 dela, 1900–1901). Ker pa je večina avstrijskih srednješolskih učiteljev logike vajena Höflerja, bi moral biti Ozvald zaradi jasnosti in sporazumljenja vsaj v prvi polovici prvega dela obširnejši. Če ne prej, na tretji strani se ustavi gotovo vsakdo pri odstavku: „Vidimo torej, da tudi vse tisto, kar človek v življenju srečava pod imenom misel (= sodba, nazor, mnenje, prepričanje . . .), spada med nepregledno množico tega, kar „je“, čeprav imajo misli docela svojevrstno bitnost, vse drugačno nego vnanji, telesni svet obdajajočih nas materialnih predmetov in tudi drugačno nego notranji, duševni svet mišljenja, čustvovanja, hotenja“ in pri semkaj spadajoči opombi: „Telesni predmet je glede svojega bivanja navezan na prostor in čas, duševni le na čas, idejni ne na eno ne na drugo“, ali na 10. strani pri mestu: „Pojem torej ni nič fizično in ne psihično realnega. A vsled tega mu še ni izdaleka ne gre odrekati bitnosti; kajti vse, kar „je“, ni da bi moralo biti ali fizično ali psihično“.

Glavna vrlina Ozvaldove knjige so mnogoštevilni, raznovrstni in deloma zelo zanimivi zgledi. Da niso pripisani vedno pravemu poglavju, to je spričo njihovega števila umljivo. Vsak učitelj popravi pri primerni pazljivosti lahko sam to napako, kakor bo moral paziti na vsebinsko veljavo nekaterih navedenih vaj. Ozvald govori n. pr. o nedoločnem spolniku v grščini (str. 13) i. t. d., rabi pa tudi posamezne besede napačno, n. pr. „misel 8 je več kot 7 je internacionalna“ (str. 2). A to so le malenkosti, ki se dajo zlahka popraviti in ne morejo ravno zaradi tega kratiti knjigi veljave. Da mi Ozvaldova „Logika“ imponira, moram na vsak način priznati, dasi se ne strinjam popolnoma z njeno ureditvijo. Vprašanje ureditve srednješolskih logičnih knjig je še vedno preporno in stopa ravnokar zopet na dan. Ozvald se je ločil v svoji knjigi precej od navadne poti, česar mu ne štejem v zlo, ampak v čast, ker priča o samostojnosti njegovega mišljenja. Za svojo osebo si bi želel več o razmerju med jezikom in pojmom, dalje o definiciji, razdelitvi in o ostalem, kar spada še k temu poglavju, enako o lažnivih sklepih, ker se ne more tajiti njihova vrednost. Na vsak način pogrešam v Ozvaldovi knjigi obširnega poglavja o metodo- in vedoslovju. Res je sicer, da so naši učenci za to poglavje premalo pripravljeni, a če dobe vsaj nekoliko pogleda v različne metode, jim je v veliko korist ne le na vseučilišču, ampak sploh v življenju.

Tudi stojim glede učnih knjig na stališču, da naj nudijo več, kakor se zahteva od učenca. Potem imajo posebno vrednost za one učence, ki se zanimajo za predmet, in olajšujejo delo tudi učitelju. Zato se mi zdi dobra misel, da pritikajo nekateri pisatelji svojim učnim knjigam logike lepe odstavke iz del znamenitih logikov.

Pa to so le želje in ne očitki Ozvaldovemu delu. Žalibog ne morem tajiti, da se mu ne pozna naglica. Če se je pisatelj že lotil razlaganja tujih besed, naj bi

bil v tem dosleden. Kjer se rabijo v imenstvu logike splošno latinski izrazi, bi jih moral obdržati povsod tudi pisatelj. Seveda ne rečem s tem, da bi bili slovenski izrazi vsled tega odveč. Tisto igračkanje z „Barbara, Celarent, Darii . . .“ bi lahko odpadlo brez škode. S tem, da je navedel pisatelj pri nekaterih zgledih, odkod jih ima, pri drugih pa ne ali pa samo deloma, se je obdolžil sam površnosti. Čemu je pristavil pod črto k slovenskemu besedilu iz tujega slovstva vzetega zgleda še izvirno (n. pr. na str. 28.), ne vem. Ločila in jezik zahtevata na vsak način pile. Potrudil pa se je pisatelj glede lahkega ali, če hočete, poetičnega sloga, dasi je pazil premalo na stavo besed. Glede „poetičnosti“ je šel celo predaleč. Takoj v prvem odstavku se je postavil glede opazovanja, izražanja in slovnične pogumno na stališče petošolca: „Ko si občudoval smotreno urejen cvet ali okolici prilagojeno barvo nekaterih živali, ko si užival vso prelest, ki jo je mlada Vesna razlila čez hrib in plan, ali ko si visoko z razprskane skale zrl doli na krasen božji svet: ob takih prilikah ti je brez dvoma prišla „misel“, — da je stvarnica mojster mojstrov, umetnik umetnikov“. Ne le resni učitelj, ampak tudi marsikak učenec bo zmajal ob tem mestu z glavo. — Imenstvo pa se je Ozvaldu splošno posrečilo. Za to zasluži tem bolj pohvalo, ker o tozadevnih resnih poskusih v našem slovstvu (Križan, dr. Fr. Lampe, Schreiner) skoro ne moremo govoriti.

Pridejani „Imenik v Logiki omenjenih filozofskih pisateljev“ bi jaz izpustil, ker ne odgovarja seznamku virov in nam tudi ne kaže razvoja filozofije, pač pa zapelje marsikoga, da dobi o tem ali onem omenjenem pisatelju napačno mnenje.

Sicer doseže knjiga pri naših razmerah svoj namen gotovo v večji meri kot nemške logike.

Dr. Lokar.

Ozvaldovo „Logiko“ moramo z veseljem pozdraviti kot prvo učno knjigo filozofske propedeutike za sedmi razred slovenskih gimnazij. Umevno je, da je tudi za izobražence sploh prav porabna priročna knjiga, ker je njena nemška podlaga izvrstna. Ako priredi g. pisatelj skrajšano izdajo za učiteljska, bi se knjiga lahko vpeljala v tretji letnik teh šol. — Kar se tiče strokovnih izrazov, bodi omenjeno tole: „Razmnožba“ (za „Polylemma“), „matica“ (Mittelbegriff), „pomen“ (Hinweis) se mi zdijo v teh pomenih nesprejemljivi. — „Ti si življenja moj'ga magistrale“ komentira pisatelj z besedo opora. Kako se to sklada s pojmom „magistrale“? — Ker je knjiga namenjena slovenskim dijakom, bi ne smeli biti v njej taki pogreški, kakor so n. pr. naslednji: Francozki; gen. pl. ljudij, stvari, neposrednji; vezaj v primerih kakor „Pfänder-ja, S. Jenko-vo „Trojno gorje“ je neumesten. „Tolstojeva smrt“ (37) nas spominja na „Radeckitove vojake“. — Dr. Ozvald je sprejel maroto drja. Tominška in piše „v Licejsko knjižico, v Münchenskem vseučilišču“ . . . Kaj porečejo sedmošolci deležnikom kakor „vprašajoč (str. 58; iz dovršnika!) ali „globlje tičočí zakoni“ (70), ločujoč (22; od glag. *ločevati, ki ga ni!) proučavajoč (7) itd. — Rad rabi dr. Ozvald dovršne glagole namesto nedovršnih: predoči (114) nam. -čuje, srečamo (62) nam. -ujemo itd. — Ali so nam res neizogibno potrebni serbizmi: shvačati, koji (zaimek), trebati, svota, istovetiti, inovrsten? Čudim se, da rabi g. avtor napol turško besedo remek-delo (46), ker jo rabijo Srbohrvati. — Zraven pravilno tvorjenih glagolov muzicirati, definirati, verificirati, oponirati . . . rabi dr. Ozvald tudi prisiljene spake deklamovati, imponovati, kontraponovati, eksistovati, simbolizovati. — Pri pridevniki zamenjuje avtor rad določno in nedoločno obliko, tako n. pr. piše (str. 1.): „Ko si zrl na krasen božji svet“; „ta-le mičen dogodek“ (70); obratno: „nekak antični Lombroso“ (54). Marsikoga bo motila avtorjeva manija za veznik „pa“ nam. in, kar je najbrž vpliv Detelovih zgodov. romanov, v katerih